

SABINA KUC*

ARCHITECTURAL AND URBAN COMPREHENSIVENES IN THERMAL SPAS IN STYRIA AND BURGENLAND IN AUSTRIA

KOMPLEKSOWOŚĆ URBANISTYCZNA I ARCHITEKTONICZNA TERMALNYCH OBIEKTÓW SPA NA TERENIE STYRII I BURGENLANDU W AUSTRII

Abstract

The study of thermal spas involves various research methodologies. It has become especially important nowadays when the latest technologies and ideas of shaping architecture, space, water and healthy lifestyle can be applied to create thermal spas. Developing modern European spas widen their offer by expanding complementary services that meet the needs of people in different age groups, who do not necessarily require rehabilitation. Examples of Austrian spas that use geothermal water in Styria and Burgenland show the effectiveness of this approach, particularly in the context of the evolution of the structure of objects in wellness and SPA types, by building multifunctional infrastructure.

Keywords: thermal springs, aqua parks, spa resorts, wellness, spas

Streszczenie

Badania w dziedzinie termalnych obiektów spa prowadzone są na wiele sposobów z wykorzystaniem różnych metod badawczych. Temat ten stał się nadzwyczaj istotny właśnie teraz, kiedy najnowsze technologie, kreujące architekturę, przestrzeń, wodę i zdrowy styl życia, mogą być zastosowane do tworzenia termalnych obiektów spa. Rozwijające się współcześnie europejskie spa poszerzają własne oferty o usługi zaspokajające potrzeby grup zróżnicowanych wiekowo, niekoniecznie wymagających rehabilitacji zdrowotnej. Przykłady austriackich obiektów wykorzystujących wody geotermalne w Styrii i Burgenlandzie pokazują efektywność takiego podejścia, szczególnie w kontekście ewolucji struktury obiektów typu wellness i spa, poprzez budowanie ich wielofunkcyjnej infrastruktury.

Słowa kluczowe: termy, parki wodne, uzdrowiska, wellness, spa

DOI: 10.4467/2353737XCT.15.068.3868

* D.Sc. Ph.D. Arch. Sabina Kuc, prof. CUT, Institute of Construction Design, Faculty of Architecture, Cracow University of Technology.

1. Introduction

Development of thermal spas and creation of their functional programme and architectural and urban form [1,11-16] requires the introduction of new, innovative solutions. The topic of this work is an analysis of selected spa complexes in Styria and Burgenland (Austria), when it comes to introduction of various solutions in form and function. An attempt was made to capture the directions of development, outlined in their shaping in recent years. The work is a continuation of academic research in techno-creation (the term techno-creation was coined by the author in [18, p. 43-48; 19, p. 215-217; 20]) in the field of architecture and landscape architecture as part of the project “University of Technology in the 21st century – Development Programme of the Cracow University of Technology – the Highest Quality of Teaching for the Future Polish Engineers”. The research encompassed selected thermal complexes in Styria: Therme Rogner Bad Blumau, Heil Therme Bad Waltersdorf, Therme Loipersdorf, Park Therme Bad Radkersburg, and in Burgenland: Reiter’s Familientherme Stegersbach, Avita Therme Bad Tatzmansdorf, which were visited by the author during her research trip.

2. Techno-creative transformations of the spa space.

Location of spa complexes is fundamentally determined by the reserves of natural therapeutic resources or the possibility of transporting it easily. The domain of the designer is such development of urban structure and shaping the architecture, so that the building complements the landscape, was easily accessible and does not have destructive influence on the natural environment.

The offer of therapeutic services, which depends on the reserves of the abovementioned resource, which can be medicinal water, medicinal gas, peloids etc., remains under the management of people responsible for preparing the functional programme. The possibility to use the resources is in a sense limited by the number of known therapeutic methods, but the form, variety and standard of services gives a free hand in the process of development. The creation of an offer of complementing services has a significant influence on enhancing the positive aspects of a spa – this concerns the quantity, quality and functional and aesthetic attractiveness of the complexes themselves.

An important role in the process of evolution of thermal spas and their space is played by state-of-the-art materials, techniques and technologies that are possessed by modern architects, as they are a creative tool, a raw material. Its usage on a wide scale in architectural and landscape design has led to the creation of a new architectural policy, directed towards creativity, beauty and innovation, which is known as techno-creation [4,8-10], which has its reflection in the processes of modernization, redevelopment and expansion.

Evolution of spa complexes is based on creating new quality in the shape of their designs and the surrounding landscape, when it comes to:

- function – thanks to new possibilities of modernization, creation of new functional values, e.g. adapting open spaces as parts of leisure equipment or interiors of intelligent buildings.
- form – through formal ideas, which can be brought into existence thanks to the progress of technology, and through forms which until recently were difficult to implement because of technical and engineering limits.
- rational and economical technological solutions – ensuring security of failure-free use and durability.

In turn, enhancing the positive aspects of both the modernized and new designs, manifests itself in the search of a deeper philosophy in the sphere of their function and multisensory reception. In this matter, there is a visible tendency to use a peculiar style of surroundings and peculiar aesthetics of interior design. In case of the first category of activities we can point to eco-friendly approach and feng shui trends on the example of Bad Blumau (memorial garden, Vulkania, bathing ponds) [3].

In the second case, we are presented with feng shui as seen in Bad Blumau or high tech in thermal spa in Stegersbach.

2.1. Shaping of the programme and functional structure of a spa

Taking advantage of various rejuvenating and wellness treatments, which enhance the functioning of body and senses, have always been regarded as a method of ensuring a long, healthy, happy life. This attitude has, to different extents, depended on religion, cultural circle, social rank and the fashion trends of a given period.

In times which require people to be physically and mentally agile and active in many fields, with extending longevity and longer productivity, people are particularly interested in retaining young, attractive looks, physical and mental agility and health condition for a long period of time. It becomes an extraordinary stimulus for the increased development in the market of spa services, and, consequently, suitable building complexes, constructed either from scratch or redeveloped from existing ones. This development contributes to an enhanced search for improved, comfortable and more attractive forms of providing those services with the simultaneous increase in effectiveness of therapeutic methods. The change of trends is for the benefit of clients of such complexes, who are given an improved and complex product.

There is a visible tendency to separate the strictly medicinal activities, which require medical care and rehabilitation supervision (Medical SPA), from activities categorized strictly as wellness and spa, which are characterized by the fact that the majority of them does not require the presence of doctors (until recently referred to as biological regeneration). The only assistance is perhaps a discreet supervision of an instructor, who verifies the correctness of individual choice of treatments and exercises according to recommendations and contraindications.

The change of the attitude towards the methods and rules of organization, construction and modernization of spa complexes is influenced by an array of factors. The basic ones are:

- a tendency common in developed countries to promote a healthy lifestyle, everyday care for mental and physical hygiene.
- easiness of transferring models of intellectual property and technical solutions
- development of new technologies, used indirectly in this scope of service
- increase of competition in the market of spa services in the conditions of balancing demand and supply.
- a turn to holistic approach to spas
- advance in medicine, rehabilitation, cosmetology and related fields

Those factors directly influence new functional programmes of spa complexes and have a significant impact on the sphere of shaping their architectural identity, contained ultimately in urban, architectural, infrastructure and building structure.

Potential client, if he is able to choose from the extensive offer of spa products [13-15] (services), looks for the best proposal, and takes into consideration:

- location and access
- comprehensiveness of medicinal, renewing, cosmetic and beautifying, and leisure and sports services
- accommodation resources, whose quality is set by the standards of technology, function and aesthetics.
- accompanying services in entertainment and tourism

The method of attracting clients are marketing efforts, increasing the attractiveness of functional programme and spatial shape:

- attractive development of a given spa's surroundings: construction of linked urban interiors around the spa complexes that are inscribed well into the environment and development of greenery „differently developed and differently furnished" [14],
- creating attractive design of new and renovation buildings [14],
- construction of hotels, with different standards, around spa complexes [2].

2.2. Shaping the spatial structure that surrounds spa complexes

Spa centres can constitute autonomous complexes. Such examples are: Therme Rogner Bad Blumau (Illustrations 1, 8, 9, 12, 13a,b), Therme Loipersdorf (Illustrations 5, 7) or Reiter's Familientherme Stegersbach (Illustration 4). In the settlement structure of existing towns are: Heil Therme Bad Waltersdorf, Parktherme Bad Radkersburg (Illustration 3) and Avita Therme Bad Tatzmansdorf. The buildings are located in places with attractive landscape and culture. They become inherent parts of natural environment, expose nearer and further views from important parts of the interior, such as: swimming pools, courtyards, relaxation rooms. In the context of better adjustment, we can talk about comprehensive activities, undertaken in order to improve the building development of complexes, whole towns or regions [14]. Example of a complex which constitutes a whole village is the Therme Loipersdorf, where functional changes were made, interior design was redeveloped and there were adjustments in the area surrounding the complex (Illustrations 5, 7). In *Reiter's Familientherme Stegersbach* the change was not only in programme and function, as the complex is now suitable for families, interior design was redeveloped, as was the external architectural shape (Illustration 4). There was a change in the development programme of the complex that surrounded the thermal spa. On the walking grounds between the golf course and the spa area hotels were build, different in standard, surrounded by suitably arranged greenery (Illustration 11).

In the settlement, changes are made in the surroundings and inside the complex. Green areas are designed, that cater for the needs of different age groups. Multi-functional developments are created on the scale of one town or the whole region. Both Styria and Burgenland are examples of such ventures. Green areas are becoming increasingly attractive, thanks to the introduction of: bicycle lanes, horse-riding routes, Nordic walking paths, cross-country skiing paths, golf courses, equestrian areas [12] (Illustration 13a), sports fields, wood parks which enter the woodlands, open air art gardens, thematic gardens etc.. Among those solutions it is important to remember to ensure access to different methods of transport and a sufficient number of parking spaces.

An important element on the border of exterior and interior are the reception areas. Both parts of buildings and the adherent elements of small architecture convey the message of the function and standard of the complex. In Stegersbach a tower with a lift and external staircase allows to access the main entrance from the level of the car park. It is an element, which informs about the name (family thermal baths – Illustration 4) and is a strong architectural accent. In Radkersburg the elevation of the entrance wall is made of glass and allows to look inside from the outside and conversely, thus joining the designs of greenery in the building and outside (surrounding the fountain) (Illustration 3).

Designing green areas according to newest fashion and standards of landscape architecture has become the norm. Techno-creative design ideas are implemented in direct neighbourhood of buildings, but also in whole adhering man-made park landscapes. (Illustration 13a) Green sculptures – an installation – an above-normal size head and hands that emerge from the surroundings, were designed in Bad Blumau (Illustration 13b). In the hotel complex in Stegersbad there are, in turn, modern gardens surrounding the buildings (Illustration 11).

2.3. Shaping of medical and leisure space in spas.

An important role in creating a new image in a spa is played by an attractive appearance of newly-built or redeveloped buildings. In Therme Rogner Bad Blumau renovation works were conducted according to feng shui philosophy, with a change of elements of interior design so that they would fit this particular school of thought. Next to the entrance to swimming pool hall an unnaturally big six-point wind bell and in the hall and adhering rooms the relaxation spaces were placed under canopies (Illustrations 9) and lit with candlelight.

In the creation of interior space in spas, water is the main material and a source of inspiration. [5-7]. It is the fundamental medium which ensures regeneration of vital strength in the organisms of the clients, it determines the atmosphere inside and architectural and construction solutions. In the design and construction process new construction and sanitary technologies are used, in order to maintain correct parameters of water, water equipment and remaining elements in the space of the spa and to ensure physical and mental comfort of the visitors. [4].

The basic attraction of spas are the indoor and outdoor pools of different shape and function and different water temperatures, from 25 degrees Celsius in leisure pools to 38 degrees in thermal baths. Among those various pools there are attractions such as additional underwater light and acoustic effects. In the outdoor thermal bath in Therme Loipersdorf music was synchronized above and below water, an effect which is accompanied by light effects. In Reiter's Familientherme Stegersbach, on the other hand, the outdoor thermal bath is lit by a cyclical pattern of a single-shade of light.

The classic water attractions are geysers, hydro-massages, air massage benches or water cascades. An interesting solution is the introduction of natural water pools on the grounds that surround a spa and introduction of bathing ponds. Such solution was used in Therme Rogner Bad Blumau in the Wulkania part.

3. Conclusions

Spa complexes in Styria and Burgenland are continuously developed, according to the needs of their clients. It happens not just strictly in the spa sphere, but also in paramedical, leisure, sports and entertainment services. The architectural and urban tissue, designed to be ergonomic and visually attractive, is not without its significance.

To ensure suitable aesthetics, physical and mental comfort and to maintain correct parameters of water equipment and the remaining elements of the space of the buildings, new construction and sanitary technologies are used, including the newest developments in the field of natural therapy and rehabilitation. Water and greenery, with their pro-ecological connotations, are the main design material of entertainment, leisure and health and beauty areas. Water, as a functional medium, inspires not only formal architectural solutions, but also the ones that are not usually associated with it – technical and constructional. It is widely used in thermal baths, it creates a new quality in their function, spatial form and landscape. Consequently carried out road of development through modernization and innovation, can bring, apart from the measurable balneological achievements, also a marketing success, whose proof is the fact that the complexes in Styria and Burgenland in Austria became a significant, multi-functional centre of therapy, tourism, sports and leisure in Europe [2, 13-17]. The effect of such measures is, apart from answering the needs of the market, the shaping of habits of potential groups of clients, which contributes to an increasing pace in the development of family spa tourism, which has become more and more popular in recent years.

It is worth noting that the materials gathered during the research trip were used by the author in realization of non-compulsory subjects "Water Leisure Buildings in Landscape. Water Parks" in Landscape Architecture and "Water Parks" in Architecture at the Architecture Faculty at the Cracow University of Technology, while teaching future specialists in the field of design of spa and wellness complexes.

1. Wstęp

Rozwój termalnych ośrodków spa i kreowanie ich programu funkcjonalnego oraz kształtu architektonicznego i urbanistycznego [1, 11–16] wymaga wprowadzania nowych, innowacyjnych rozwiązań. Tematem tej pracy jest analiza wybranych obiektów spa na terenie Styrii i Burgerlandu (Austria) pod kątem wdrażania różnych rozwiązań w zakresie ich formy i funkcji. Podjęto próbę uchwycenia kierunków rozwoju zarysowujących się w ich kształtowaniu w ostatnich latach. Praca jest kontynuacją badań naukowych z zakresu techno-kreacji (pojęcie zdefiniowane przez autorkę niniejszego artykułu w: [18, s. 43–48; 19, s. 215–217; 20]) na polu architektury i architektury krajobrazu w ramach projektu „Politechnika XXI wieku – Program Rozwojowy Politechniki Krakowskiej – najwyższej jakości dydaktyka dla przyszłych polskich inżynierów”. Badaniami objęte zostały wybrane obiekty termalne, w Styrii: Therme Rogner Bad Blumau, Heil Therme Bad Waltersdorf, Therme Loipersdorf, Park Therme Bad Radkersburg, oraz na terenie Burgenlandu: Reiter’s Familientherme Stegersbach, Avita Therme Bad Tatzmansdorf, które autorka wizytowała w trakcie wyjazdu studialnego.

2. Techno-kreacyjne przekształcenia przestrzeni spa

Lokalizację obiektów spa zasadniczo determinują zasoby naturalnego surowca leczniczego lub możliwość jego łatwego transportu. Domeną projektanta pozostaje takie zagospodarowanie urbanistyczne i ukształtowanie architektury, aby obiekt był jak najlepiej osadzony w krajobrazie, dobrze skomunikowany i nie wywierał destrukcyjnego wpływu na środowisko naturalne.

Oferta usług terapeutycznych, zależna od wspomnianego surowca, którym mogą być woda lecznicza, gaz leczniczy, peloidy, itp., pozostaje w gestii osób przygotowujących program funkcjonalno-użytkowy. Możliwości zastosowania surowców są w pewnym sensie ograniczone liczbą znanych metod terapeutycznych, jednak forma, różnorodność i standard usług pozostawiają szerokie pole do działania. Istotny wpływ na podniesienie walorów spa ma tworzenie oferty usług uzupełniających, zarówno co do ich ilości i jakości, jak i atrakcyjności funkcjonalnej i estetycznej samych obiektów.

Ważną rolę w procesie ewolucji przestrzeni termalnych spa odgrywają najnowsze materiały, techniki i technologie, będące współcześnie w rękach architektów wyjątkowo twórczym narzędziem – tworzywem. Wykorzystanie go na szeroką skalę w projektowaniu architektonicznym i krajobrazowym wykształciło już nową politykę architektoniczną ukierunkowaną na kreatywność, piękno i innowacje, określaną mianem techno-kreacji [4, 8–10], mającą również swoje odzwierciedlenie w procesach modernizacji, przebudowy i rozbudowy.

Ewolucja obiektów spa polega na tworzeniu nowej jakości w kształcie ich architektury oraz otaczającego krajobrazu pod względem:

- funkcji – dzięki nowym możliwościom modernizacyjnym, tworzeniu nowych wartości użytkowych, np. przez adaptowanie przestrzeni otwartych jako części urządzeń rekreacyjnych lub wewnątrz budynków inteligentnych,
- formy – poprzez pomysły formalne możliwe do zrealizowania dzięki postępowi techniki, a także poprzez uzyskanie form dotychczas nieosiągalnych ze względu na ograniczenia techniczne (inżynierskie),
- racjonalnych i ekonomicznych rozwiązań technicznych – zapewniających bezpieczeństwo użytkownika, bezawaryjność i trwałość.

Z kolei podnoszenie walorów użytkowych zarówno obiektów modernizowanych, jak i nowo wznoszonych przejawia się w poszukiwaniu głębszej filozofii w sferze ich funkcji i wielozmysłowego odbioru. W tej materii zauważane są tendencje do stosowania w obiektach swoistej stylistyki otoczenia

oraz swoistej estetyki wystroju wnętrz. W wypadku pierwszej kategorii działań możemy wskazać podejście eko i wątki feng shui na przykładzie Bad Blumau (ogród pamięci, Vulkania, stawy kąpielowe) [3]. W wypadku drugiej zaś mamy do czynienia z feng shui na przykładzie Bad Blumau czy high tech w termach w Stegersbach.

2.1. Kształtowanie struktury programowo-funkcjonalnej spa

Korzystanie z różnorodnych zabiegów odnawiających i usprawniających funkcjonowanie zmysłów oraz ciała było od zawsze uznawane za metodę zapewnienia sobie długiego, zdrowego i szczęśliwego życia, bywało także w różny sposób uzależnione od religii, kręgu kulturowego, pozycji społecznej, jak i panującej w danym okresie mody.

W czasach wymagających wyczerpującej pod względem fizycznym i psychicznym, wielokierunkowej aktywności człowieka, przy wydłużającej się średniej długości życia i okresu jego produktywności, ludzie są w szczególności zainteresowani utrzymaniem przez długi czas młodego, atrakcyjnego wyglądu, sprawności psychofizycznej i kondycji zdrowotnej. Staje się to wyjątkowym bodźcem do coraz szybszego rozwoju rynku usług spa, a co za tym idzie – odpowiedniej bazy obiektowej, realizowanej bądź to w ramach już istniejących ośrodków, bądź budowanej od podstaw. Rozwój ten przyczynia się do wzmożonego poszukiwania ulepszonych, komfortowych i coraz bardziej atrakcyjnych form świadczenia tych usług przy jednoczesnym podnoszeniu skuteczności metod terapeutycznych. Na zmianie dotychczasowych trendów korzystają klienci tych ośrodków, otrzymując produkt doskonalszy i kompleksowy.

Zauważa się tendencję do rozdzielania działań ściśle leczniczych, wymagających opieki lekarskiej i nadzoru rehabilitacyjnego (Medical SPA), od działań kwalifikowanych jako wellness i spa, charakteryzujących się przewagą usług w systemie samoobsługowym (określanych do niedawna mianem odnowy biologicznej) z ewentualnym dyskretnym nadzorem instruktorskim, weryfikującym prawidłowość indywidualnego doboru zabiegów i ćwiczeń pod względem wskazań i przeciwwskazań.

Na zmianę dotychczasowego podejścia do sposobów i zasad organizacji, budowy i modernizacji ośrodków spa wywiera wpływ szereg czynników. Podstawowe z nich to:

- powszechna w krajach wysoko rozwiniętych tendencja propagująca zdrowy tryb życia, codzienna dbałość o higienę psychiczną i fizyczną,
- łatwość przenoszenia wzorców w zakresie własności intelektualnej i rozwiązań technicznych,
- rozwój nowych technologii wykorzystywanych pośrednio przy świadczeniu usług w tym zakresie,
- wzrost konkurencyjności na rynku usług uzdrowiskowych w warunkach równoważenia podaży i popytu,
- zwrócenie się w kierunku holistycznego podejścia do działalności spa,
- postęp w dziedzinie medycyny, rehabilitacji, kosmetologii i dziedzinach pokrewnych.

Czynniki te wpływają bezpośrednio na nowe programy funkcjonalno-użytkowe ośrodków spa oraz w znaczący sposób oddziałują na sferę kształtowania ich tożsamości architektonicznej zawartej ostatecznie w strukturze urbanistycznej, architektonicznej, budowlanej czy infrastrukturalnej.

Potencjalny klient – kuracjusz, mogąc wybierać w bogatej ofercie produktów [13–15] (usług) spa, poszukuje najlepszej propozycji, biorąc pod uwagę:

- położenie i dostępność komunikacyjną,
- kompleksowość usług leczniczych, odnawiających, kosmetyczno-upiększających i rekreacyjno-sportowych,
- bazę lokalową (obiektową), której jakość wyznaczają standardy techniczne, funkcjonalne i estetyczne,
- towarzyszące usługi rozrywkowe i turystyczne.

Sposób na przyciągnięcie kuracjuszy to zabiegi marketingowe, uatrakcyjnianie programu funkcjonalnego i kształtu przestrzennego:

- atrakcyjne zagospodarowanie przestrzeni wokół obiektów spa: realizacja wokół obiektów szeregu zakomponowanych, powiązanych ze sobą wnętrz urbanistycznych o różnych funkcjach oraz kształtowanie terenów zieleni „różnie zagospodarowanej i różnie urządzonej” [14],
- tworzenie atrakcyjnego wyglądu nowo powstających i remontowanych obiektów [14],
- budowa hoteli o różnym standardzie wokół obiektów spa [2].

2.2. Kształtowanie struktury przestrzennej otaczającej obiekt spa

Obiekty spa mogą stanowić autonomiczne kompleksy. Jako przykłady warto w tym kontekście przywołać: Therme Rogner Bad Blumau (ilustracje 1, 8, 9, 12, 13a) i b)), Therme Loipersdorf (ilustracje 5 i 7) czy Reiter's Familientherme Stegersbach (ilustracja 4). W strukturze osadniczej już istniejących miejscowości funkcjonują natomiast: Heil Therme Bad Waltersdorf, Parktherme Bad Radkersburg (ilustracja 3) i Avita Therme Bad Tatzmansdorf. Obiekty te lokalizowane są w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo i kulturowo. Wpisane w naturalne środowisko, eksponują bliższe i dalsze widoki z ważnych punktów wnętrza, takich jak niecki basenowe, dziedzińce czy wypoczywalnie. W kontekście lepszego dopasowania, można mówić o kompleksowych działaniach zmierzających do poprawy zagospodarowania wiosek-obiektów, całych miejscowości czy regionów [14]. Przykładem działań w ramach wioski-obiektu są Therme Loipersdorf, gdzie dokonano zmian funkcjonalnych i wystroju wnętrz oraz aranżacji terenów zewnętrznych wokół obiektów (ilustracje 5 i 7). W Reiter's Familientherme Stegersbach dokonano nie tylko zmiany programowo-funkcjonalnej, przemianowując obiekt na kompleks służący do wypoczynku rodzinnego, ale równocześnie zmieniono diametralnie wewnętrzny wystrój i zewnętrzny kształt architektoniczny (ilustracja 4). Zmieniono też projekt zagospodarowania kompleksu otaczającego termy. Na terenach spacerowych pomiędzy polem golfowym a terenem spa wybudowano hotele o różnym standardzie, otoczone odpowiednio skomponowaną zielenią (ilustracja 11).

W obrębie miejscowości dokonuje się zmian terenów otaczających i wewnętrznych. Projektuje się i urządza tereny zieleni o programie zapewniającym wypoczynek różnym grupom wiekowym. Kreuje się wielofunkcyjne założenia w skali jednej miejscowości bądź nawet i całego regionu. Zarówno Styria, jak i Burgenland to przykłady tego typu przedsięwzięć. Projektuje się tam atrakcyjne zagospodarowanie terenów zieleni, wprowadzając: ścieżki rowerowe, trasy jazdy konnej, ścieżki nordic walking, trasy narciarstwa biegowego, pola golfowe, tereny hippiki [12] (ilustracja 13a)), boiska sportowe, parki leśne przechodzące w las, plenerowe ogrody sztuki, ogrody tematyczne itp. Wśród tych wszystkich rozwiązań ważnym problemem jest zapewnienie dostępności komunikacyjnej i odpowiedniej ilości miejsc parkingowych.

Ważnym elementem na granicy zewnątrz i wnętrza obiektów są strefy wejściowe. Zarówno części budynku, jak i przyległe elementy małej architektury są wyróżnikami informującymi o funkcji i standardzie obiektu. W Stegersbach wieża z windą i schodami zewnętrznymi pozwala na przejście z poziomu parkingu do głównego wejścia. Jest elementem, który informuje o nazwie (termy rodzinne – ilustracja 4) oraz mocnym akcentem architektonicznym. W Radkersburgu natomiast przeszklona elewacja wejściowa umożliwia bezpośredni wgląd z zewnątrz do wnętrza i odwrotnie, łącząc aranżacje wewnętrzne oraz zewnętrzne kompozycje roślinne wokół fontanny (ilustracja 3).

Projektowanie terenów zieleni w myśl najnowszych mód i standardów obowiązujących w architekturze krajobrazu staje się normą. Techno-kreacyjne idee projektowe są realizowane w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów, ale także w całych przyległych założeniach o charakterze parkowym (ilustracja 13a) Zielone rzeźby – instalacje ponadnaturalnej wielkości w postaci głowy i rąk wynurzających się z otoczenia

– zaprojektowano w Bad Blumau (ilustracja 13b)). Z zakomponowanymi współcześnie ogrodami mamy z kolei do czynienia w otoczeniu kompleksu hotelowego w Stegersbad (ilustracja 11).

2.3. Kształtowanie przestrzeni leczniczo-rekreacyjnej obiektu spa

Istotną rolę przy kreowaniu nowego wizerunku spa odgrywa tworzenie atrakcyjnego wyglądu nowo powstałych lub remontowanych obiektów. W Therme Rogner Bad Blumau przeprowadzono prace renowacyjne, opierając się na filozofii feng shui i zmieniając elementy wystroju wewnątrz zgodnie z tymi zasadami. Przy wejściu do hali basenowej wprowadzono ponadnaturalnej wielkości sześcioramienny dzwon wiatrowy, a w samej hali i przyległych pomieszczeniach miejsca wypoczynkowe pod baldachimami (ilustracja 9) i oświetlenie za pomocą świec.

Przy kreowaniu przestrzeni wewnętrznych obiektów spa woda jest głównym tworzywem i źródłem inspiracji [5–7]. Jako podstawowe medium użytkowe regenerujące siły vitalne organizmów kuracjuszy determinuje atmosferę panującą we wnętrzach i rozwiązania architektoniczno-budowlane. W procesie projektowo-realizacyjnym wykorzystuje się coraz nowsze technologie budowlane i sanitarne, aby utrzymać odpowiednie parametry wody, urządzeń wodnych i pozostałych elementów przestrzeni obiektów spa oraz zapewnić komfort fizyczny i psychiczny użytkownikom [4].

Podstawową atrakcją obiektów spa są baseny wewnętrzne i zewnętrzne o różnych kształtach i funkcjach oraz różnych temperaturach wody – od 25°C w basenach rekreacyjnych do 38°C w termalnych basenach leczniczych. Wśród tych basenów występują obiekty, w których dodatkową atrakcję stanowią podwodne efekty świetlne i akustyczne. W zewnętrznym basenie termalnym w Therme Loipersdorf zastosowano synchronizację muzyki pod i ponad taflą wody, łącząc ją z efektami świetlnymi. Natomiast w Reiter's Familientherme Stegersbach zewnętrzny basen termalny oświetlony jest cyklicznie zmieniającym się jednobarwnym światłem.

Do klasyki należą atrakcje wodne w postaci gejzerów, hydromasaży, ławeczek powietrznych czy kaskad wodnych. Interesującym rozwiązaniem jest wprowadzanie naturalnych zbiorników wodnych na terenach przyległych do spa oraz tworzenie stawów kąpielowych. Rozwiązanie takie pojawia się w Therme Rogner Bad Blumau w części Wulkania.

3. Podsumowanie

Powstałe na terenie Styrii i Burgerlandu kompleksy spa są nieustannie rozwijane, wychodząc na przeciw oczekiwaniom klientów. Doskonalenie to postępuje nie tylko w sferze spa *sensu stricto*, ale również w zakresie usług paralelnych, rekreacyjnych, sportowych i rozrywkowych. Nie bez znaczenia pozostaje przy tym ergonomicznie i wizualnie komponowana tkanka architektoniczno-urbanistyczna.

Do zapewnienia odbiorcom odpowiedniej estetyki, komfortu fizycznego i psychicznego, a także w celu utrzymania odpowiednich parametrów użytkowych urządzeń wodnych i pozostałych elementów przestrzeni tych obiektów stosuje się nowe technologie budowlane i sanitarne, w tym najnowsze w dziedzinie przyrodolecznictwa i rehabilitacji. Woda i zielen ze swoimi proekologicznymi konotacjami są głównym tworzywem projektowym miejsc rozrywki, rekreacji i odnowy biologicznej. Woda jako medium użytkowe inspiruje nie tylko formalne rozwiązania architektoniczne, ale i te mało z nią kojarzone, techniczno-budowlane. Użyta w przykładowych obiektach termalnych tworzy nową jakość w ich funkcji i formie przestrzennej oraz krajobrazie. Konsekwentnie realizowana droga rozwoju poprzez modernizację i innowację może przynieść oprócz wymiernych osiągnięć balneologicznych również sukces marketingowy, czego dowodem jest fakt, że zespół obiektów wodnych na terenie Styrii i Burgerlandu w Austrii stał się znaczącym

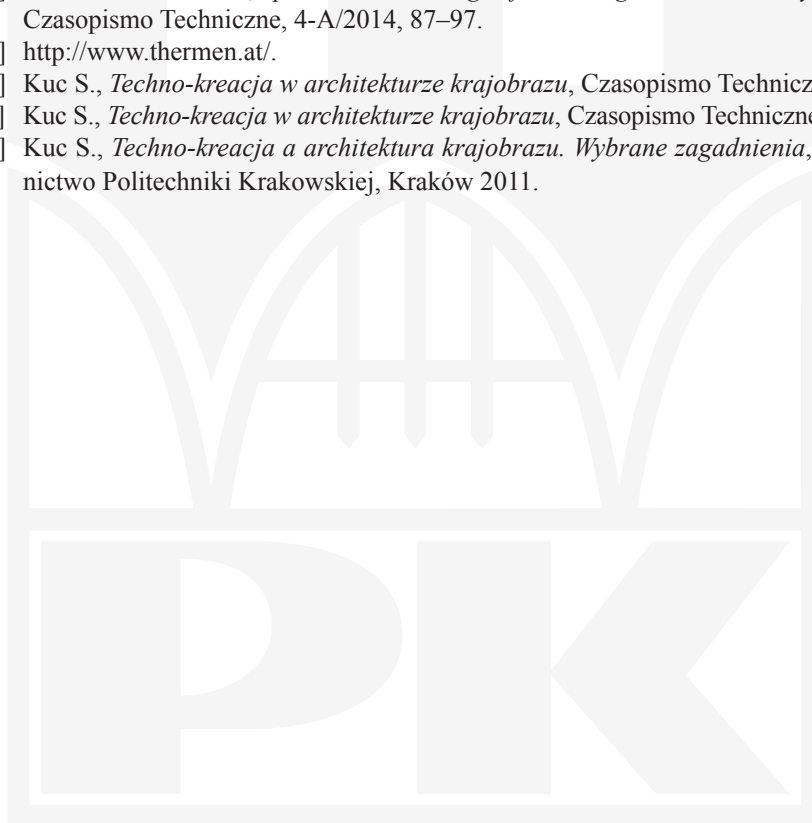
wielofunkcyjnym ośrodkiem leczniczym, turystycznym i sportowo-rekreacyjnym w Europie [2, 13–17]. Efektem takiego postępowania, oprócz wychodzenia naprzeciw potrzebom rynku, jest również kształtowanie nawyków potencjalnych grup klientów, co przyczynia się do nabierania rozpędu modnego w ostatnich latach nurtu turystyki spa, głównie o charakterze rodzinnym.

Warte odnotowania jest też to, że materiały zgromadzone w trakcie trwania wyjazdu studialno-naukowego wykorzystane zostały przez autorkę w realizacji przedmiotów fakultatywnych „Wodne obiekty rekreacyjne w krajobrazie. Parki wodne” na kierunku Architektura krajobrazu i „Parki wodne” na kierunku Architektura Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej w kształceniu przyszłych specjalistów w dziedzinie projektowania obiektów spa i wellness.

References/Literatura

- [1] Arieff A., Burkhart B., Taschen A., *Spa*, Taschen 2008.
- [2] Kuc S., *Ewolucja struktury architektonicznej uzdrowiska z wykorzystaniem wód termalnych na przykładzie uzdrowiska Loipersdorf w Austrii*, Materiały konferencyjne, IV Sympozjum Naukowo-Techniczne: Instalacje Basenowe, Politechnika Śląska, Ustroń 27–28.02.2003, 11–20.
- [3] Kuc S., *Krajobrazy Bad Blumau. Architektura przestrzeni wodno-rekreacyjnej*, Materiały konferencyjne, V Sympozjum Naukowo-Techniczne: Instalacje Basenowe, Ustroń 2005, Politechnika Śląska, 271–281.
- [4] Kuc S., *Parki wodne jako przykład działań techno-kreacyjnych*, [in:] *Instalacje Basenowe*, praca zbiorowa pod red. K. Kusia i F. Piechurskiego, Politechnika Śląska, Gliwice 2011, 11–22.
- [5] Kuc S., *Woda, jako element kształtujący przestrzenie parków wodnych*, IX Forum Architektury Krajobrazu „Woda w krajobrazie/Water in Landscape”, Szczecin, 23.09.2006, red. nauk. J. Widomska-Piesik, CD-ROM, Walkowska Wydawnictwo, 2007, 19–25.
- [6] Kuc S., *Woda jako podstawowa determinanta przestrzeni parków wodnych*, VI Seminarium Naukowo-Techniczne: Instalacje Basenowe, Zakopane 28.02–2.03.2007, materiały konferencyjne, Politechnika Śląska, 2007, 13–22.
- [7] Kuc S., *Water and The Indoor Landscape of Water Parks. Present and Future*, International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts, SGEM Conference on Arts, Performing Arts, Architecture and Design, Conference Proceedings, 1-10.09.2014, Albena, Bulgaria, 1129–1136.
- [8] Kuc S. (CUT, Krakow, Poland), Ruban L. (KNUBA, Kijów, Ukraina), *Contemporary Water Landscapes: Trends, Issue and Techno-creation*, „Journal Engineering Technology”, Singapur, wrzesień 2014, Digital Library, <http://dl4.globalstf.org>.
- [9] Kuc S. (CUT, Krakow, Poland), Ruban L., (KNUBA, Kijów, Ukraina), *Modern Special Recreation Zones: Aspects of Architectural-Landscape Planning. The Effect of Techno-Creation*, International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts, SGEM Conference on Arts, Performing Arts, Architecture and Design, Conference Proceedings, 1–10.09.2014, Albena, Bulgaria, 827–834.
- [10] Kuc S. (CUT, Krakow, Poland), Ruban L. (KNUBA, Kijów, Ukraina), *Water as the Factor of Techno-Creation*, Proceedings of a 2nd Annual International Conference of Architecture and Civil Engineering (ACE-2014), published and organized by Global Science and Technology Forum (GSTF), Singapore 2014, 50–54 (Best Paper Awards ACE 2014).
- [11] Łazarkowie M. i R., *Uzdrowiska w Europie. Teraźniejszość i rys historyczny*, Wydawnictwo Akademickie Wyższej Szkoły Społeczno-Przyrodniczej im. Wincentego Pola w Lublinie, Lublin 2007, 90.
- [12] *Spa Design*, red. M.N. Kunz, Kolonia–Londyn–Nowy Jork 2006.

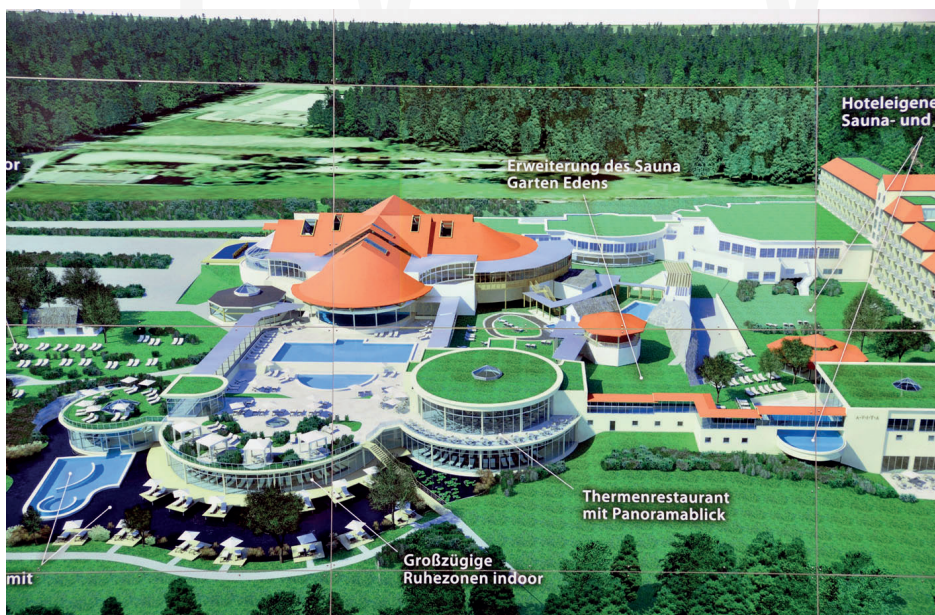
- [13] Węclawowicz-Bilska E., *Uzdrowiska polskie. Zagadnienia programowo-przestrzenne*, Monografia, Politechnika Krakowska, Kraków 2008.
- [14] Węclawowicz-Bilska E., *Zagospodarowanie przestrzenne uzdrowisk w Polsce i Europie – analiza porównawcza*, [in:] *Innowacyjne kierunki turystyki uzdrowiskowej i lecznictwa uzdrowiskowego*, XVIII Kongres uzdrowisk polskich i lecznictwa uzdrowiskowego, Muszyna 4–6.06.2009, red. J. Golba, K. Rymarczyk-Wajda, 77–90.
- [15] Węclawowicz-Bilska E., *Uzdrowiska europejskie, uzdrowiska polskie – wyzwania*, Konferencja „Uzdrowiska górskie i podgórskie”, Krynica-Zdrój 19–20.10.2012, Izba Architektów Rzeczypospolitej Polskiej, 17–23.
- [16] Wdowiarz-Bilska M., *Spa resorts in the age of knowledge-based economy*, Politechnika Krakowska, Czasopismo Techniczne, 4-A/2014, 87–97.
- [17] <http://www.thermen.at/>.
- [18] Kuc S., *Techno-kreacja w architekturze krajobrazu*, Czasopismo Techniczne, 6-A/2005, 43–48.
- [19] Kuc S., *Techno-kreacja w architekturze krajobrazu*, Czasopismo Techniczne, 5-A/2007, 215–217.
- [20] Kuc S., *Techno-kreacja a architektura krajobrazu. Wybrane zagadnienia*, Monografia 392, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2011.

III. 1. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria, general view (photo by S. Kuc)

II. 1. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria, widok ogólny (fot. S. Kuc)

III. 2. Avita Therme, Bad Tatzmansdorf, Austria, general view (photo by S. Kuc)

II. 2. Avita Therme, Bad Tatzmansdorf, Austria, widok ogólny (fot. S. Kuc)

III. 3. Parktherme, Bad Radkersburg, Austria, main entrance (photo by S. Kuc)

II. 3. Parktherme, Bad Radkersburg, Austria, główne wejście (fot. S. Kuc)

III. 4. Reiter's Familientherme, Stegersbach, Austria, main entrance (photo by S. Kuc)

II. 4. Reiter's Familientherme, Stegersbach, Austria, główne wejście (fot. S. Kuc)

III. 5. Therme Loipersdorf, Loipersdorf, Austria, exterior swimming pool (photo by S.Kuc)

II. 5. Therme Loipersdorf, Loipersdorf, Austria, basen zewnętrzny (fot. S.Kuc)

III. 6. Avita Therme, Bad Tatzmansdorf, Austria, exterior swimming pool (photo by S. Kuc)

II. 6. Avita Therme, Bad Tatzmansdorf, Austria, basen zewnętrzny (fot. S. Kuc)

III. 7. Therme Loipersdorf, Loipersdorf, Austria (photo by S. Kuc)

II. 7. Therme Loipersdorf, Loipersdorf, Austria (fot. S. Kuc)

II. 8. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria (photo by S. Kuc)

II. 8. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria (fot. S. Kuc)

III. 9. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria, interior (photo by S. Kuc)

II. 9. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria, wnętrze (fot. S. Kuc)

II. 10. Avita Therme, Bad Tatzmansdorf, Austria, interior (photo by S.Kuc)

II. 10. Avita Therme, Bad Tatzmansdorf, Austria, wnętrze (fot. S. Kuc)

III. 11. Reiter's Familientherme, Stegersbach, Austria, park (photo by S. Kuc)

II. 11. Reiter's Familientherme, Stegersbach, Austria, park (fot. S. Kuc)

III. 12. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria, hippic area (photo by S. Kuc)

II. 12. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria, teren hippiczny (photo by S. Kuc)

Ill. 13a. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria, park – main route (photo by S. Kuc)

Il. 13a. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria, park – główna aleja (fot. S. Kuc)

Ill. 13b. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria, green sculpture (photo by S. Kuc)

Il. 13b. Rogner Therme, Bad Blumau, Austria, zielona rzeźba (fot. S. Kuc)